

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МОВ І ЛІТЕРАТУР

УДК 372.81

Желясков В.Я.

(Ізмаїл)

Таланова Л.Г.

(Одеса)

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК НОВА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Анотація: У статті розкрито сутність компетентісного підходу як концептуальної основи оновлення змісту, форм і методів навчання майбутніх перекладачів.

Ключові слова: компетентісний підхід, перекладач, професійна компетентність майбутнього перекладача.

Під професійною компетентністю педагога розуміють особистісні можливості викладача вищої школи, які дозволяють йому самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу. Для цього потрібно знати педагогічну теорію, уміти застосовувати її в практичній діяльності. Педагогічна компетентність викладача вищої школи - це єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності. Зміст психолого-педагогічних знань визначається навчальними програмами. Психолого-педагогічна підготовленість складається із знань методологічних основ і категорій педагогіки; закономірностей соціалізації і розвитку особистості.

Психолого-педагогічні і спеціальні знання є необхідною, але недостатньою умовою професійної компетентності. Практичне розв'язання педагогічних завдань забезпечують уміння і навички, передумовою яких є теоретико-практичні і методичні знання. Українські вчені по-різному тлумачать поняття компетентності. Найбільшого поширення в нашій науковій літературі набуло визначення компетентності як "сукупності знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію" [1, 64]. Сьогодні соціуму необхідні студенти та випускники вищих навчальних закладів, готові змінюватись та пристосовуватись до нових потреб життя, оперувати й

управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатись упродовж життя. А це більшою мірою залежить від деяких додаткових якостей, для позначення яких і використовуються поняття компетенція і компетентність, які найбільше відповідають сучасному розумінню мети освіти. Ці поняття сьогодні широко використовуються в державних документах. Наприклад, у Національній доктрині розвитку освіти України в XXI ст. серед провідних завдань формування особистості зазначається необхідність набуття компетентності. Тому доцільно в педагогічному сенсі користуватися саме терміном «компетентність». Отже зазначимо, що компетентність - це володіння людиною відповідною компетенцією, що містить її особистісне ставлення до предмета діяльності.

Проблема дидактичного забезпечення процесу навчання майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу дотепер не була предметом спеціального наукового дослідження, хоча у плані вдосконалення професійної підготовки перекладача деякі її аспекти вивчалися побіжно, а саме: актуальні проблеми дидактики вищої школи та концептуальних засад компетентнісного підходу (Н. Бібік, В. Буряк, Л.Кондрашова, О. Пехота, О. Пометун, О. Савченко, О. Цокур, Якунін та ін.); підвищення якості навчання студентів-перекладачів іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування (М. Байрам, І. Зимняя, М. Карло, Г. Китайгородська, У. Літлвуд, Е. Пассов, Тер-Мінасова, В. Фурманова, Е. Шубін, I. Laven, U. Novak, F. Smith, G. Westhoff та ін.); підготовка студентів до здійснення функцій перекладацької діяльності й розвитку у них професійно важливих якостей особистості перекладача (І. Анікеєва, Є. Беседіна, Н. Гавриленко, Л. Голубенко, Л. Єгорова, С. Зелепукіна, К. Касаткіна, М. Князян, Н. Костіна, Л. Леготкіна, Ж. Лихачова, С. Скидан, Ж.Таланова, Л.Тархова та ін.). Проте, незважаючи на значущість отриманих науковцями результатів, дотепер остаточно не визначена як концептуальна та організаційно- педагогічна основа навчання, зорієнтованого на здобуття компетенцій і компетентностей, так і перелік складових професійної компетентності перекладача. Через це й досі не розроблена ефективна дидактична система їх формування у майбутніх перекладачів упродовж навчання у вищих навчальних закладах.

Основними причинами цього, на нашу думку, є: відсутність у дослідженнях розуміння базових компетенцій перекладача як складноструктурованих феноменів, що потребує спеціально організованих дидактичних заходів для їхнього формування; недостатня розробленість теоретично-методологічних засад організації навчання майбутніх перекладачів на компетентнісній основі, а також відповідного дидактичного забезпечення означеного процесу; перевага й активне використання в традиційній

професійній підготовці майбутніх перекладачів застарілих методик і дидактичних технологій, розрахованих на засвоєння ними переважно формальних аспектів іноземної мови тощо.

Враховуючи означене вище, метою даної статті є висвітлення сутності компетентнісного як концептуальної основи оновлення змісту, форм і методів навчання майбутніх перекладачів.

Основною проблемою підготовки кваліфікованих перекладачів, здатних максимально ефективно задовольнити конкретні потреби ринку праці - є необхідність поєднання ними знань іноземної мови зі знаннями специфіки галузі їхньої професійної діяльності. Інтегративний підхід передбачає поєднання структуралістських та прагматико-соціокультурних напрямів. Основним принципом навчання в рамках інтегративного підходу є принцип усвідомленого навчання, що базується на визнанні провідної ролі мислення в процесі опанування іноземної мови, адекватне розуміння студентами мовних одиниць і формування здатності робити вибір у процесі спілкування.

Компетентнісний підхід до навчання перекладу став новим концептуальним орієнтиром. Зарубіжні та вітчизняні вчені вважають, що набуття студентами знань, умінь і навичок, спрямоване на їх трансформацію в компетентності, сприяє інтелектуальному і культурному розвитку особистості, формуванню в неї вмінь швидко реагувати на запити часу. Компетентнісний підхід вимагає від організатора навчального процесу застосування такої методики навчання, яка б забезпечувала студента не лише знаннями, вміннями та навичками, але й певним досвідом професійної діяльності, прищеплювала б упевненість у своїх силах та готовність брати на себе відповідальність.

Як показує аналіз багатьох вітчизняних і зарубіжних науково-педагогічних джерел, концепція перекладацької освіти ґрунтується на компетентісному підході у навчанні майбутніх фахівців. Науковці погоджуються, що формування професійної компетентності перекладача повинно бути спрямоване на забезпечення ним таких основних функцій: письмової або усної комунікації у різних сферах суспільної діяльності; застосування сучасних методів збирання та оброблення інформації, використання глобальних інформаційних мереж, автоматизованих пошукових систем, електронних баз даних та довідників; проведення науково-практичних досліджень у сфері професійної діяльності. Важливими особистісними характеристиками фахівця педагога вважають такі: ерудованість, розвинену культуру мислення, вміння зрозуміло, чітко і логічно висловлюватись в усній або письмовій формах, організаційні здібності, здатність до самонавчання, аналізу та критичного оцінювання досвіду професійної сфери тощо.

Перекладання як вид мовленнєвої діяльності може відбуватися успішно,

якщо у студента сформовано ряд компетенцій: мовну, мовленнєву, комунікативну, культурознавчу, фахову. Мовна компетенція забезпечується належним рівнем знання мов оригіналу та перекладу, мовленнєво-комунікативна – сприяє досягненню комунікативного ефекту перекладу, залежить від знання норм узусу, мовного чуття. Культурознавча компетенція актуалізується при перекладі художніх текстів, фахова – під час науково-технічного перекладу. Навчаючи теорії та практики перекладу майбутніх перекладачів, ми опираємося, передусім, на належний рівень мовної та мовленнєвої компетенцій.

Набір компетенцій, сформованих засобами перекладу, залежить від тих професійних обов'язків, які може виконувати випускник вищого навчального закладу: коректор, редактор, журналіст двомовної газети, перекладач. Такий спектр професійних обов'язків передбачає наявність власне лінгвістичних та перекладознавчих компетенцій. До власне лінгвістичних відносимо знання норм (лексичних, граматичних, стилістичних) мови перекладу та сформованість ознак культури мовлення. До перекладознавчих компетенцій належать уміння усвідомити комунікативний намір автора оригіналу; дібрати рівноцінну перекладеному або вдатися до компенсаторного засобу; вибрати варіант перекладу з ряду можливих; здійснювати самоаналіз та самооцінювання власної перекладної продукції; критично оцінювати мовні аспекти перекладної літератури; уміння послуговуватися довідковою літературою. Виконання перекладу актуалізує увесь комплекс компетенцій, які взаємодоповнюють одна одну, а тому й формуються в інтегрованій діяльності, яка забезпечується впливом на мотиваційний, етичний, діяльнісно-операційний та контрольнокорекційний компоненти структури особистості.

Європейський вибір України зумовив потребу модернізації вищої освіти з урахуванням основних положень Болонського процесу, згідно з яким оцінювання результатів навчальної діяльності студентів провадиться не лише на основі знань, умінь та навичок, але й компетенцій, які доводять спроможність у майбутньому виконувати конкретну професійну діяльність.

Компетентністний підхід до вивчення перекладознавства виявляється у тім, що студентів заохочують до висловлення свого погляду, припущення чи вибору варіанта перекладу. Ці якості особистої відповідальності формуються завдяки тому, що, виконуючи переклад, кожний має вести і коментар до нього, у якому записуються міркування про найскладніші місця в тексті, про рекомендації словників та обґрунтовується власний вибір перекладу. Викладач так само виконує переклад та укладає коментар до нього. Згодом, на занятті, колективно обговорюють запропоновані варіанти перекладу. Щоб студент виявляв себе активно, викладач повинен ставитися до його вибору, мовного

досвіду та мовного чуття з повагою, виявляти своє задоволення, якщо варіант студента виявиться більш влучним і доречним. У кожного покоління носіїв мови – свої мовні пріоритети та уподобання, тому не завжди збігаються думки на засіб перекладу у викладача та студента. Завдання викладача у цьому випадку – прийняти позицію студента, якщо він на ній наполягає, та повідомити свій варіант.

Тому, слід зазначити, що практика перекладу під час навчання майбутніх перекладачів – це особистісно орієнтована діяльність, у якій не лише виявляються емоції, цінності, етичні пріоритети, ставлення до оригіналу, але й формуються потрібні для подальшого працевлаштування компетенції.

Тому ми, намагаючись обґрунтувати специфіку компетентнісного підходу в навчанні майбутніх перекладачів, вважали за необхідне насамперед уточнити методологічну і дидактичну сутність понять «компетентність» та «компетенція». Через це було визначено, що тлумачення сутності поняття «компетентність» здебільшого зводиться до латинського аналога, що означає «відповідний», «здатний», тобто придатний до реалізації тих або інших повноважень і виконання певних функцій. У цьому випадку визначення компетентності набуває статусу професійно-гуманітарного знання.

Компетентнісний підхід в умовах інтеграції української системи вищої освіти у європейський та світовий соціокультурний простір є актуальним і може успішно використовуватися як методологічна основа в педагогічних і дидактичних дослідженнях. Особливо важливим він виявляється в теперішній час для підготовки фахівців, здатних діяти в умовах постійних соціальних трансформацій, коли потрібно виявити здатність відчувати проблеми, відмовитись від стереотипів, реконструювати на нових принципах та домагатись найшвидшого нарощування й удосконалення з найменшими витратами і найбільшими прибутками.

Перспективи подальших розробок у даному напрямі полягають у більш детальному визначенні шляхів і засобів реалізації компетентнісного підходу у процесі навчання майбутніх перекладачів.

Література

1. Бондар Л. Проблема громадянської компетентності /Л.Бондар // Директор школи, ліцею, гімназії. - 2003. - № 3. - С.64
2. Лисенко А.Ф. Методологические основы формирования готовности будущих учителей к профессиональной деятельности / А.Ф.Лисенко // Міжнародне співробітництво та університетська освіта: Матеріали міжнародної наукової конференції. – Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2000.

Желясков В.Я., Таланова Л.Г. Компетентностный подход как новая технология обучения будущих переводчиков. – Статья.

Аннотация. В статье определяется понятие компетентностного подхода как концептуальной основы обновления содержания, форм и методов обучения будущих переводчиков.

Ключевые слова: компетентностный подход, переводчик, профессиональная компетентность будущего переводчика.

Zhelyaskov V.J., Talanova L.G. The competence approach as a new technology in training of future translators. - Article.

Summary. In the article the essence of competence-based approach is shown as a conceptual basis of renewal of contents, forms and methods of teaching of future translators.

Key words: competence-based approach, translator, professional competence of the future translator.

УДК 372.81

Касаткіна О.В.

(Рівне)

ЗАНЯТТЯ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ

Анотація. В статті аналізуються цінності й ціннісні орієнтації людини як одні з найбільш важливих об'єктів дослідження філософії, етики, соціології, психології та педагогіки та заняття з іноземної мови як засіб формування ціннісно-сміслової сфери студентів.

Ключові слова: іноземна мова, ціннісно-сміслова сфера

У сучасному світі все більшого визнання набуває освіта, побудована на ідеях діалогу культур і міжкультурної комунікації. Саме тому виникає нагальна потреба професійної підготовки викладачів іноземної мови з урахуванням особливостей сучасної соціально-культурної ситуації у галузі освіти, наукового обґрунтування стандартів професіоналізму, кваліфікаційних характеристик викладача. Тож сьогоденне суспільство ставить перед вищою школою високі